

Mən bu zamana sığmazam

Zirvəyə doğru: İlyas - İlahi qüvvə, köməyə gələn

(əvvəli ötən saylarımızda)

- Qanunun tətbiqi işini siyasətə qarışdırmayın! 1937-ci ildə bunun acı nəticələrini xalqımız görüb!

Elə buradaca yüksək tezlikli telefon rabitəsilə istintaqın rəhbəri SSRİ Daxili İşlər naziri ilə əlaqəyə girdi. Bundan cəmi bir neçə dəqiqə sonra SSRİ Baş prokurorunun müavini İlyas İsmayılova zəng çaldı. Bu danışıqda İ.İsmayılov israr etdi ki, Azərbaycan da pambıq işləri üzrə istintaq aparmağa respublikanın özündə kifayət qədər imkan var. O, öz fikrini əsaslandıraraq deyirdi ki, uzunmüddətli ezamiyyə xərcləri ilə Moskvadan gələn müstəntiqlər camaatla ünsiyyətə tərcüməçilər vasitəsi ilə girişirlər. Biz isə xalqla onun öz doğma dilində danışırıq.

Beləliklə, Moskva müstəntiqlərinin bu sahədəki fəaliyyəti "Şəmxor işi" ilə bitdi. Bundan sonra İlyas İsmayılov pambıqçılıq sahəsində hesabatların şişirdilməsində bilavasitə istifadə edilən çoxsaylı briqadirlərin, manqa başçılarınin məsuliyyətə alınmaması haqqında rəsmi məsələ qaldırdı və buna nail oldu."

Mən şəxsən şahidiyəm ki, SSRİ Baş Prokurorluğu respublikamızda da pambıq "pripiskalarını" yoxlamaq üçün 70, yaxud 90 müstəntiq (sayını tam xatırlamıram) ayırmış və bu barədə Azərbaycana məktub göndərmişdi. Həmin vaxt mən Cəlilabadda prokuror işləyirdim. Bizim də bir işçimiz - müstəntiq "pambıq işini" araşdıran istintaq qrupuna daxil edilmişdi. Müstəntiqi geri qaytarmaq üçün İlyas İsmayılovun yanına getmişdim. Qısa söhbətdən sonra, o, səyfin qapısını açıb içərisindən SSRİ Baş Prokurorluğundan gələn həmin məktubu mənə uzatdı və oxumağımı istədi. Oxudum, məktubda "pambıq işini" yoxlamaq üçün Moskvadan gələcək müstəntiqlərin qarşılanması, yerlə təmin olunması xahiş edilirdi. Oxuyub qurtarandan sonra İlyas müəllim mənə ikinci məktubu uzatdı. Özünün SSRİ Baş Prokurorunun müaviniyə yazdığı cavab məktubu idi. Məktubda qeyd olunurdu ki, "Diqqətinizə görə sağ olun. Amma biz öz daxili imkanlarımız hesabına bu işlərin öhdəsindən gələcəyik".

İlyas müəllimin cəsarətinin, vətənpərvərliyinin nəticəsidir ki, Respublika prokurorluğunda aparılan işlərin çoxusu məntiqi sonluğa yetişmədi.

O, SSRİ Baş prokuroruna ünvanladığı 30 aprel 1990-cı il tarixli məktubunda yazırdı: "...Məhkəməyə göndərilmiş işlər üzrə bu cinayətlərə sövq edilmiş çoxsaylı sınavi işçilər - kolxozçular, briqadirlər, aqronomlar və mühasibat işçilərinin məsuliyyətə alınması müvafiq bilinməmiş və onların haqqında cinayət işlərinə xitam verilmişdir". ...Bundan sonra da 101 təsərrüfat üzrə istintaq aparılmalıdır. Lakin bu təsərrüfatlar üzrə vəzifəli şəxslərin işdən azad olunduqlarını, sınavi işçilərin işə bu cinayətlərə başqaları tərəfindən cəlb edildiklərini nəzərə alaraq bütün bu işlərə xitam verilməsi haqqında qərar qəbul etmişəm".

Qeyd: Təəsüf hissi ilə bildirirəm ki, xitam olunan cinayət işlərinin istintaqını aparan, müstəqillik dövründə vəzifəyə böyüyən bezi müstəntiq-

lər və onların rəisləri "dişlərinə bir şey dəymədiyinə görə" İlyas müəllimin bu cəfəkeşliyindən narazı qalmışdılar. İlyas müəllimin millət sevgisi bizləri də ruhlandırır, nə gizlədim, bəzən prokuror funksiyasını aşan hərəkətlər etməyə sövq edirdi.

Haşiyə: Moskva Azərbaycanda təkəcə pambıqçılıq sahəsində deyil, digər sahələrə də hücum planı hazırlamışdı. Keçən əsrin 80-ci illərində Cəlilabad rayonu üzümçülük sahəsində böyük nailiyyətlər əldə etmişdi. Hər il 250 min ton üzüm istehsal olunurdu. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Cəlilabadın kənd əməkçilərinə və RPK-nin 1-ci katibi İbrahim Qurbanova xüsusi münasibətinin nəticəsi idi ki, Respublika rəhbəri olanda hər il Cəlilabada gəlirdi.

8 iyul 1986-cı ildə saat 11:00 radələrində millis rəisi Sədr Mirzəyev məlumat verdi ki, 4 nəfər SSRİ DİN-nin əməkdaşı, 20 nəfər respublikanın müxtəlif rayonlarından SƏDM əməkdaşı və 20 mütəxəssislə, 8 mağazada eyni vaxtda yoxlamaya başlayıblar. Üç günlük yoxlama nəticəsində cəmi bir mağazada qiymətdə aldatma faktı aşkar etmişdilər. Adətən rayona yoxlama gələrəkən raykoma və prokurora məlumat verirdilər. Bu dəfə isə "qonaqlar" yoxlamaya başladıqdan sonra, millis şöbəsinə gəlib, qeydiyyatdan keçmişdilər.

11 iyulda İ.Qurbanov mənə zəng etdi. "Qonaqların" onun yanında olduğunu, mənimdə söhbətdə iştirakımın zəruriliyini bildirdi. Mən katibin kabinetinə girib "qonaq"la baş işarəsi ilə salamlaşdım. Yoxlamanın rəhbəri Rəşetnyak Nikolay Stepanoviç əynində cins şalvar və qısa qollu köynək, ağzında siqaret, ayağı ayağının üstündə, çox ədali formada oturmuşdu. Katib təqdim edəndə heç mənə tərəf baxmadı. Rəşetnyakdan soruşdum:

- Prokurorluğa niyə gəlməmişiniz? Sabah axtarış lazım olsa, kimdən icazə alacaqsınız?

Onun cavabı sərt oldu:

- Mən sizə hesabat verməliyəm?! Sanksiya lazım olsa, sənədləri göndərəcəyəm, razılıq verəcəkləriniz. Bəlkə də Sizdən sanksiya almağa ehtiyac olmayacaq!

Mən də eyni sərtliklə:

- Bir həftə bundan əvvəl 4 mağaza yoxlayıb, 4 cinayət işi başlamışam. Siz bir dəstə adamlar 8 mağazada yoxlama aparıb cəmi 1 cinayət faktı aşkar etmişiniz. Məndə məlumat var ki, Sizin yoxladığınız mağazalarda çatışmazlıq faktları olub, lakin ört-basdır edilib. Həmin mağazalarda təzədən yoxlama aparacağam və yaqın ki, bir neçə cinayət faktı aşkar edə biləcəyəm, - dedim və kabinetini tərk etdim.

N.Rəşetnyak çox pərt olmuşdu. On dəqiqə sonra o, millis rəisi S.Mirzəyevlə otağıma gəldi və məndən üzr istədi. Sonra biz "qonaqlar"ı götürüb yeməyə getdik. Həmin gündən "qonaqlar" bizziz çörək yemirdilər.

Nə gizlədim, axşam süfrəsində onların sabahkı planlarını millis rəisi və ASB-nin rəisi Vəkil Zeynalov bilir və müvafiq "qabaqlayıcı tədbirlər" görürdülər.

Altı sovxozda heyvandarlıq və quşçuluq fermalarında aparılan yoxlamalar heç bir nəticə vermədi. İki şərab zavodunda da yoxlama aparmaq istəyirdilər. Prokurorluqda CM-nin 88-1 maddəsi ilə istintaq olunan cinayət işinə əsasən, arayış verdim ki, həmin şərab zavodları üzrə sənədlər cinayət işinə əlavə olunmuşdur və istintaq davam edir. Beləliklə, 22 günlük yoxlama nəticəsində cəmi bir

rovka kəndi ərazisində yerləşən Moskva sovxozunun heyvandarlıq fermasına baş çəkdim.

Sovxoz direktoru Həmzə Nəsirov və müavini məni müşaiyət edirdilər. Heyvanlar çox arıq idi. Sovxoz direktoru ilə aramızda təxminən belə dialoq baş verdi.

- Gündə nə qədər süd istehsal edirsiniz?

- Hər gün 1500 litr.

- Neçə baş sağmal inəyiniz var?

- 110 baş.

- Qarnı belinə yapışan bu inəklər gündə 14-15 litr süd verənə oxşamır axı?!

- Pripiska edirəm.

- Gündə neçə litr süd pripiska edirsiniz?

- Hər gün orta hesabla 1000 litr süd alıram.

- Pulu haradan tapırsınız?

- Yemi satın, pulunu zavoda verib, əvəzində süd yazdırıram.

- Qorxmursunuz ki, haqqınızda cinayət işi başlayıb, Sizi həbs edə-rəm?

- Onsuz da bizi tutacaqlar. Nə fərqi var? Tutulacağamsa, sənin kimi cavan oğlanın əli ilə tutulum.

Həmin zamanlar "Moskva" sovxozu da daxil olmaqla, rayonun bir neçə üzümçülük təsərrüfatının vəzifəli şəxsləri barədə 1983-cü ildən DİN-nin istintaq qrupu tərəfindən cinayət işinin istintaqı aparılırdı.

- Pripiskasız süd planı vermək olmaz? - soruşdum.

- Niye olmur. Malın südü ağzındadır. Yemi satmayıb vaxtlı-vaxtında mala yedizdirsən, qulluq göstərsən, istədiyin südü ala bərsən, - dedi.

- Pripiska olmasa, keçən ilki gündəlik səviyyəyə hansı müddətə çata bilərsiniz?

- Üç aya. İyul ayının əvvəlindən keçən ilki səviyyəyə çatıb, ilin axırına halallılıqla keçən ilkindən də artıq süd planı verərəm.

- Bu gündən pripiska etmirsiniz!

- Baş üstə! Ancaq bir xahişim var sizdən, hər ayın 4-ü və 17-sində rayonda keçirilən heyvandarlıq müşavirəsində imkan verməyin məni tənqid və təhqir etsinlər.

- Arxayın olun, Sizi heç kim təhqir etməyəcək. Amma sözünüzü tutmalısınız!

- Razılaşıdıq!

İndi, gəlin, heyvandarlıq sahəsində pripiskanın gedişini izləyək. Kolxoz və ya sovxoz rəhbərliyi əvvəlcə qorxa-qorxa yem satın süd almağa başlayır. Yuxarıdan gələn hər bir telefon zəngi onu narahat edir. Yemin satılması ilə əlaqədar görən olanda ağzını yumur. Pul onun üçün qalxan rolunu oynayır. Bir müddət belə davam edir. Günlərin birində əlahəzrət tamah - mən də varam - deyir. Əsl mərkəz bundan sonra başlayır. Pripiskada iştirak edən xırda işçilər də pay umur. Daha sonra pripiskaya vadar edənlər, biz də varıq, - deyirlər. Nəhayət, ən dəhşətli - insanın öz taleyinə biganəliyi - başlayır. "Hamı necə, mən də elə", "Elnən gələn bəla toy-bayramdır" deyimi ilə özünə təskinlik verir. Artıq geriye yol yoxdur. Ya müəyyən edilmiş qaydalarla işləməlisən, ya da məhbus olmalısən.

(ardı var)